

העלייה השלישית והעלייה הרביעית

THE THIRD AND THE FOURTH "ALIYOT"

(IMMIGRATION TO THE LAND OF ISRAEL)

ד 498 ■ 8/1994 ■ אלול התשנ"ד

ISRAEL POSTAL AUTHORITY
השירות הבולאי

הפולני, שגור את הגזירות הכלכליות). עולים אלה ביקשו לקיים אורח חיים עירוני ולאפים מהם זרמו מדי חודש לתל אביב, שבימי העלייה הרביעית הפכה מעיירה לעיר. בסך הכל באו בעלייה זו יותר מ-60 אלף נפש, ו-40% מהם התיישבו בתל אביב.

העיר צמחה והתרחבה, בעיקר צפונה, רחובות נסללו ובתים נבנו במהירות, ברוח מילות שיר פופולרי באותם ימים: "הבו לבנים, אין פנאי לעמוד אף רגע". את הלבנים סיפק בית-הרושת "סיליקט" (נראה בבול) אחד ממפעלי החרושת הגדולים של העיר הצומחת. באותה תקופה נבנו בעיר גם עשרות מוסדות חינוך ותרבות, כמו בית-הספר העממי אחד-העם, ברחוב אחד-העם (נראה בשובר בול העלייה הרביעית).

בימי העלייה הרביעית הוקמו גם מושבות בסביבות תל אביב ובשרון, כמו בני-ברק והרצליה, וכן עפולה בעמק יזרעאל; נפתחו האוניברסיטה העברית בירושלים והטכניון בחיפה, וביישוב שררה אווירה אופטימית. זו היתה העלייה ההמונית הראשונה והתקוות הרקיעו שחקים. ב-1925, לדוגמא, באו כ-35 אלף עולים, יותר מאשר באו בארבע שנותיה של העלייה השלישית!

אולם העלייה הרביעית זכורה לא רק בשל גל העולים הגדול, צמיחת תל אביב וגידול היישוב, אלא גם בגלל המשבר הכלכלי והחברתי הקשה שפרץ ב-1926. על אף שמונים את שנותיה של עלייה זו עד 1928, הרי שלאחר אמצע 1926 כמעט שלא הגיעו עולים, והירידה מהארץ גברה. ב-1927 עלו ארצה רק כ-2700 יהודים וירדו למעלה מ-5,000. אלפים רבים היו מובטלים וביישוב שררו מועקה ותסכול. רק לקראת סיום שנות ה-20 החלה היציאה מהמשבר.

אף-על-פי-כן תרמה גם העלייה הרביעית - כפי שתראה העלייה השלישית לפנינו - לגידול ולחיזוקו של היישוב היהודי בארץ. בשתי העליות באו ארצה כמאה אלף נפש, כמעט פי שניים מגודל היישוב בתחילת ימי העלייה השלישית.

ד"ר מרדכי נאור

העלייה השלישית והעלייה הרביעית

העלייה השלישית התרע"ט - התרפ"ג 1919 - 1923
העלייה הרביעית התרפ"ד - התרפ"ח 1924 - 1928

ת העליות לארץ-ישראל בתקופה המודרנית מונים החל משנת 1882. עד מלחמת העולם הראשונה באו העלייה הראשונה והעלייה השנייה. לאחר הפסקה בשנים 1914 - 1918 בשל המלחמה, בא לארץ גל חדש של עולים. זוהי העלייה השלישית שנמשכה עד 1923. לאחר הפסקה קצרה בשלהי 1923 ובתחילת 1924, התחדשה העלייה ביתר שאת ונקראה - העלייה הרביעית.

העלייה השלישית התאפיינה בעיקר במרכיב החלוצי שבה. מתוך 34 אלף העולים, רבים היו חלוצים צעירים, שבאו ארצה בגפם, ללא רכוש, וביקשו לתרום תרומה אישית להקמת היישוב היהודי בארץ-ישראל בכלל, והמגזר ההתיישבותי החלוצי בפרט.

ראשוני העלייה השלישית באו ב-1919, ובין הנודעים שבהם - באי האנייה "רוסלאן" (נראית בשובר בול העלייה השלישית) שהביאה לנמל יפו 671 נוסעים, תושבים חוזרים שגורשו ע"י התורכים ועולים חדשים. בין הבאים ב"רוסלאן" - סופרים, רופאים ואישי ציבור, ואין פלא שיש הרואים בה מעין "מיפלאואר" ארץ-ישראלית. החלוצים שבאו בשנים הבאות התרכזו בחבורות ובקבוצות קטנות וגדולות, ועסקו ביישוב ביצות, בסלילת כבישים ובהקמת קיבוצים ומושבים ברחבי הארץ. הידוע מבין גופים אלה הוא גדוד העבודה על-שם יוסף טרומפלדור, שהוקם ב-1920 ומאות חבריו עסקו בכל עבודה קשה וחלוצית.

מבצעם הגדול ביותר של אנשי העלייה השלישית הוא יישוב עמק יזרעאל. שטחים גדולים מן העמק, שהיה שומם כמעט כולו ומכוסה ביצות, נרכשו בתחילת שנות ה-20 על-ידי קרן קיימת לישראל, והועמדו לרשות החלוצים. בתוך תקופה קצרה הוקמו בעמק יזרעאל יותר מעשרים יישובים, וברחבי הארץ ובעולם היהודי נישא שמו בפי כל. הכרזה המופיעה על בול העלייה השלישית הופצה בפולין בידי קרן קיימת לישראל, וקראה ליהודים-בעברית, ביידיש ובפולנית - לרכוש ולגאול את אדמות העמק.

ה עלייה הרביעית הייתה שונה במידה רבה מקודמתה. חלק גדול מהעולים לא היו חלוצים, אלא אנשים מבוגרים יותר, בעלי משפחות והון מסוים, שעלו ברובם מפולין בשל הרעת התנאים הכלכליים בארץ זו (לכן יש המכנים גל עלייה זה בשם "העלייה הפולנית", או "עליית גראבסקי", על שם שר האוצר

תודתו למזיאון לתולדות תל-אביב-יפו

The waves of immigration to the Land of Israel, known by their Hebrew name "Aliyot", ("Aliya" in the singular), are regarded as having begun, in the modern period, in 1882. The First and Second Aliyot arrived prior to the First World War and after a break between 1914 and 1918 due to the war, a new wave of immigrants arrived. This was known as the Third Aliya, and it continued until 1923. After another short break from the end of 1923 to the beginning of 1924, immigration began again with renewed intensity and this wave is known as the Fourth Aliya.

The main characteristic of the Third Aliya was its pioneering element. Out of 34,000 immigrants, many were young pioneers, who had immigrated by themselves, without any possessions, seeking to make a personal contribution to the strengthening of the Jewish presence in the Land of Israel in general, and to be part of the pioneering settlement of the Land in particular. The first immigrants in the Third Aliya came in 1919, of whom the most well-known were those who came on the "S.S. Roslan" (which can be seen on the tab of the stamp on the Third Aliya), which brought 671 passengers to Jaffa Port, including those returning after having been expelled by the Turks, as well as new immigrants. Among those arriving on the "Roslan" were writers, doctors, artists and communal leaders, so it is no wonder that there are those who regard the "Roslan" as a sort of Land of Israel "Mayflower".

The pioneers who came in the following years formed themselves into groups large and small, and occupied themselves in draining the swamps, paving roads and setting up communal settlements throughout the country. The most well-known of these bodies is the "Gdud Ha-Avodah" (Work Regiment) named after Joseph Trumpeldor, which was set up in 1920 and hundreds of its members were involved in all types of hard pioneering labour.

The greatest achievement of the Third Aliya was the settling of the Valley of Jezreel. Large areas of the Valley, that was almost entirely desolate and covered with swamps, had been purchased at the beginning of the 1920's by the Jewish National Fund, and were handed over to the pioneers. Within a short period of time more than 20 settlements were established in the Valley of Jezreel, making this Aliya the pride of the country and the Jewish world as a whole. The bulletin which appears on the stamp of the Third Aliya was distributed in Poland by the JNF, and calls on Jews - in Hebrew, Yiddish and Polish - to buy and redeem the land of the Valley.

The Fourth Aliya was a little different from its predecessor. Though a large number of the immigrants were pioneers, they were older people, with families and a certain amount of capital, who had emigrated, primarily from Poland, because of deteriorating economic conditions there (so this wave of Aliya is also known as "The Polish Aliya", or "Grabesski's Aliya" (after the Polish Minister of Finance, who had instigated a number of harsh economic measures). These immigrants sought an urban life-style and thousands of them streamed each month to Tel-Aviv, which in the days of the Fourth Aliya grew from a town into a city. In total this Aliya comprised more than 60,000 people, and 40% of them

settled in Tel-Aviv. The city prospered and grew, primarily to the north; roads were paved and houses were built very quickly in spirit of the words of the popular song of those days: "Bring bricks..we don't have time to stand about even for a minute!". The bricks were actually supplied by the "Silicat" factory (depicted on the stamp) one of largest factories of the growing city. During the same period, tens of educational and cultural institutions were constructed in the town, such as the Ahad Ha'am Primary School, in Ahad Ha'am Street, which appears on the tab of the Fourth Aliya stamp.

During the period of the Fourth Aliya, various small towns were established on the outskirts of Tel Aviv and in the Sharon Plain, such as Bnei Brak and Herzlia; in the Valley of Jezreel the town of Afula was founded; the Hebrew University of Jerusalem and the Haifa Technion were opened. There was a general atmosphere of optimism in the whole of the Jewish Settlement in the country. This was the first mass immigration and hope knew no bounds. In 1925, for instance, about 35,000 immigrants arrived, which was more than the total number of immigrants who had arrived during the four years of the Third Aliya!

The Fourth Aliya is remembered not only because of the size of the immigration, the flourishing of Tel Aviv and the growth of Jewish settlement in the country, but also on account of the harsh economic and social crisis that occurred in 1926. Though the Fourth Aliya is historically regarded as continuing until 1928, after the middle of 1926 almost no immigrants arrived in the country and the numbers of emigrants rose. In 1927 only 2,700 Jews arrived and more than 5,000 emigrated from the country. Many thousands were unemployed and there were feelings of depression and frustration throughout the country. Only towards the end of 1920's did the country start emerging from the crisis.

Nevertheless, the Fourth Aliya also contributed - as had the Third Aliya before it - to the growth and strengthening of Jewish settlement in Israel. In the two Aliyot together, about 100,000 people came to the country - about double the population of the country immediately prior to the Third Aliya.

Dr. Mordechai Naor

THE THIRD AND THE FOURTH ALIYOT
(Immigration to the Land of Israel)
Issue: August 1994
Designer: David Ben-Hador
Size: 30.8 mm x 30.8 mm
Plate nos.: 229, 210
Sheets of 15 stamps, Tabs: 5
Printers: Government Printers
Method of printing: Offset

LES TROISIÈME ET QUATRIÈME
IMMIGRATIONS EN ISRAËL
Émission: Août 1994
Dessinateur: David Ben-Hador
Format: 30.8 mm x 30.8 mm
No de planches: 229, 210
Feuilles de 15 timbres, Bandelettes: 5
Imprimerie: Presses de gouvernement
Mode d'impression: Offset

LA TERCERA Y CUARTA IMMIGRACION
EN ISRAEL
Emisión: Agosto de 1994
Dibujante: David Ben-Hador
Tamaño: 30.8 mm x 30.8 mm
No de planchas: 229, 210
Pliegos de 15 sellos, Bandeletes: 5
Imprenta: Imprenta del Estado
Sistema de impresión: Offset